Bialystok, den 3. Oktober 1943.
Nr. 37.

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 Pf.
ЦАНА 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Адрас рэдакцыі: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700. Цана абвестак паводле п. л. 1.

№ 37. Беласток, 3 кастрычніка 1943 Год выданьня II.

Гэнэральны Камісар КУБЭ

Уначы з 21 на 22 верасьня Гэнэральны Камісар Беларусі Гаўляйтэр Вільгэльм Кубэ паў ахвярай бальшавіцкага морду ў Менску. Бальшавіцкія маскоўскія агенты падрыхтавалі й правялі гэты акт.

Гаўляйтэр Кубэ стаяў на палітычных фарпостах, як народны й нацыянал-сацыялістычны змагар цэлыя дзесяткі гадоў. Як кіраўнік Прускае Сялянскае фракцыі НСДАП і гаўляйтэр Курмарку, Ён здабыў сабе імя, шмат шырэй вядомае, чымся ягоны засяг дзеяньня сваёй няўстрашанай паставай і энэргічнай працай. Новая задача, якую пераняў Кубэ ў 1941 г. па арганізацыі цывільнае ўлады, як Гэнэральны Камісар Беларусі, дала Яму магчымасьць быць піянэрам на дэцыдуючым месцы для Нямеччыны на ўсходзе. Здэцыдаваньне й сьведамасьць заданьня, з якім Ён ладзіў, хаотычныя адносіны ў разбуранай бальшавікамі Беларусі маюць якраз сягоньня сымбалічнае значэньне для цэлага ўсходняга корпусу. Але якраз дзеля гэтага пазытыўнага звароту беларускіх спраў Масква дала адказ поўнай ненавісьці. Якраз свайго часу быў падрыхтаваны на Яго атэнтат у Менскім тэатры, які аднак, на шчасьце, тады ня ўдаўся. Цяпер, аднак, удалося аднаму з агідных сталінскіх разбойнікаў падступна перацяць змагарнае жыцьцё Вільгэльма Кубэ. Нямецкі ўсходні корпус будзе далей вясьці моцнай рукой спадчыну замардаванага Гэнэральнага Камісара.

•

Над дамавінай Гэнэральнага Камісара.

Жудасная вестка жалобай пакрыла ўсю Беларусь. Шчыры друг беларускага народу, воляю Правадыра Адольфа Гітлера прысланы сюды, каб выцягнуць наш народ з нявольніцкіх путаў камунізму, каб адбудаваць вольную й шчасьлівую Беларусь бяз польскіх паноў і жыдоўскіх камісараў, чалавек, каторы ў беларусу бачыў свайго малодшага, лёсам пакрыўджанага, брата, — Гэнэральны Камісар Беларусі, Гаўлятэр ВІЛЬГЭЛЬМ КУБЭ загінуў ад подлае, злачыннае рукі маскоўскіх бандытаў і катаў.

Згінуў ад рукі тых самых катаў, што 25 гадоў крывава зьдзекаваліся над беларускім народам, ад рукі тых самых агентаў сусьветнага жыдоўства, што яшчэ сяньня зьвілі сабе гняздо ў нашай бацькаўшчыне, што падкладаюць выбуховыя матарыялы, забіваюць з-за вугла, паляць і рабуюць, зьдзекуюцца над людзьмі, над жонкамі й дзяцьмі, ачумелыя ў свомай ім прагавітасьці крыві.

Згінуў ад рукі тых самых катаў, што паляць беларускія школы, каб беларускае дзіця пазбавіць магчымасьці вучыцца ў роднай мове, што паляць збожжа, каб беларускі народ цярпеў голад, паляць хаты, каб беларускага селяніна пазбавіць страхі над галавой, каб зьнішчыць ягоную гаспадарку й тым лягчэй зрабіць з яго йзноў калгаснага нявольніка, што забіваюць беларусоў, што ў гэтай вайне на баку Нямеччыны бачаць магчымасьць вызваленьня свайго народу ад маскоўшчыны і варшаўскае няволі і магчымасьць нацыянальнага, сацыяльнага й культурнага разьвіцьця пад моцнаю аховаю нямецкага мяча, згінуў ад рукі тых самых катаў і забойцаў, што забіваюць таксама немцаў, каб пасеяць нязгоду паміж нямецкім і беларускім народамі, маючымі супольнага ворага, каб з гэтае пасеянае нязгоды сабраць жніво для свае нікчэмнае справы падняволеньня народаў.

Сьв. Пам. ВІЛЬГЭЛЬМ КУБЭ
Гэнэральны Камісар Беларусі

Яны забілі найлепшага прыяцеля, заступніка й абаронцу беларускага народу. Яны забілі чалавека, каторы, стаўшы два гады назад на чале нямецкіх уладаў у Беларусі, у працягу гэтага кароткага часу:

Беларускаму селяніну зьвярнуў, зрабаваную камуністамі гаспадарку, беларускага работніка вызваліў з ярма бальшавіцкае стаханаўшчыны, беларускаму дзіцяці даў школу ў роднай мове.

Гэта ЁН — Гэнэральны Камісар Беларусі паклікаў беларусоў да працы ў адміністрацыі й культурных установах, гэта ЁН паклікаў настаўнікаў-беларусоў да выкладаньня ў школах, адміністратараў-беларусоў на паветавых і валасных старшынь, гэта ЁН — Гэнэральны Камісар Беларусі, Вільгэльм КУБЭ, паклікаў да жыцьця беларускую паліцыю й Самаахову, каб бараніць наш народ ад злачынцаў, бандытаў і забойцаў.

Гэта Ён — Гэвэральны Камісар Беларусі, Гаўляйтэр Вільгэльм Кубэ — адзін з найбліжэйшых супраў Правадыра Адольфа Гітлера, паклікаў да жыцьця Беларускую Самапомач, [illegible] залячыць раны, [illegible]чыненыя вайною, каб [illegible] галодных і абдзёртых, гэта ЁН паклі[illegible] найлепшых сыноў беларускага народу Раду Даверу, каб супольна з беларусамі адбудаваць зьнішчаную бальшавікамі Беларусь, гэта ЁН падлажыў падваліну новае беларускае навукі, паклікаючы да жыцьця Беларускае Навуковае Таварыства, гэта ЁН паклікаў беларускую моладзь, упяршыню ў гісторыі нашага народу, да выкананьня пачэснага заданьня службы свайму народу, закладаючы Саюз Беларускае Моладзі, гэта ЁН заснаваў для беларускіх работнікаў Прафэсыйныя Саюзы, што маюцца апекавацца работнікам, а ня быць прыладаю ў руках камуністычна-жыдоўскае прапаганды, гэта ЁН — Гэнэральны Камісар Беларусі — Гаўляйтэр Вільгэльм КУБЭ пры кожнай нагодзе скіроўваў да беларусоў палкія словы, заклікаючы іх да каханьня свае бацькаўшчыны, як найвышшага дабра, заклікаючы іх шляхам змаганьня й працы, будаваць сабе лепшую будучыню, а ня шляхам крыві, забойства й рабунку.

Гэта ЁН быў найлепшым прапагандыстам беларускае справы, гэта ЁН жадаў для нашага народу адпаведнага месца сярод народаў Новае, вызваленае ад жыдоў, Эўропы, гэта, урэшце, ЁН пры кожнай нагодзе падчырківаў свае шчырыя й прыяцельскія адносіны да беларусоў, зварочваючыся да іх заўсёды з братэрскімі словамі: «Мае дарагія беларусы»!

Каго-ж тады, запытемся, забілі подлыя агенты Масквы?

А забілі шчырага друга беларускага народу, за тое забілі, што ЁН добра жадаў яму.

Браты-беларусы!

Жаль і гнеў спатыкаецца ў кожным шчырым, беларускім сэрцы, адданым свайму народу й бацькаўшчыне. Жаль дзеля страты Вялікага Прыяцеля, гнеў і абурэньне да ворагаў за подлае, нікчэмнае забойства, зробленае з адзінаю мэтаю пасварыць два народы, выклікаць недавер да дзейнасьці нашага народу, выклікаць мерапрыемствы супроць нашага народу, каб пазьней выкарыстаць іх для сваіх прапагандыстычных мэтаў і тым лягчэй накінуць на народ свае нявольніцкія сеці.

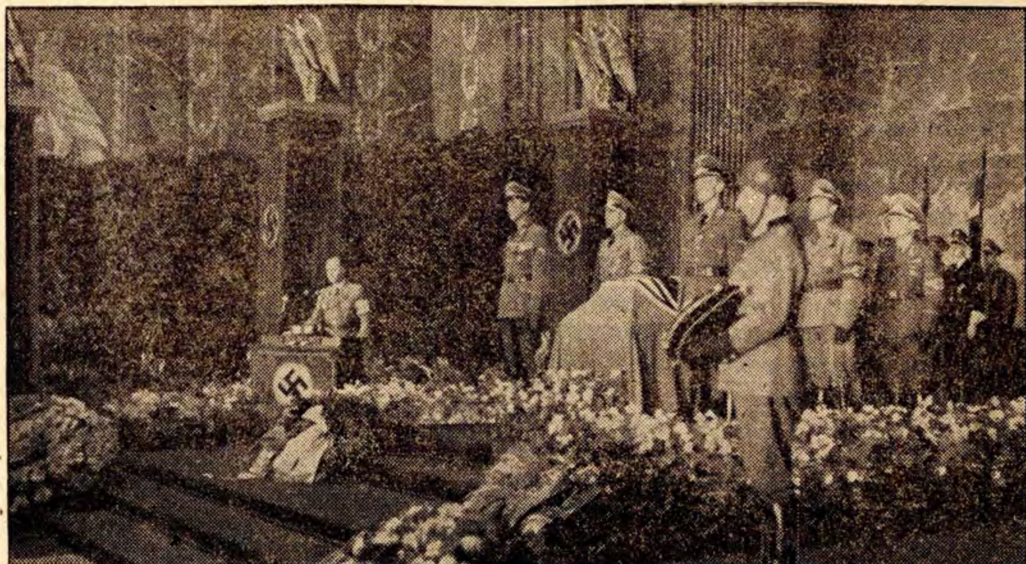
Адчынім сэрцы нашыя шырэй для гэтых пачуцьцяў! Гадуйма сьвятую помсту да забойцаў і драпежнікаў, хаваючых свой сапраўдны твар пад маскаю камунізму, вырывайма з карэньнем пустазельле, пакінутае тут савецкімі акупантамі, адкажам на злачынства яшчэ большым згуртаваньнем сілаў народных для перамогі над гордамі з усходу, што імкнуцца падняволіць ізноў народ, адкажам яшчэ большым напружаньнем сілаў кожнага з нас на месцы працы ў агульным змаганьні супроць жыдабальшавізму. Станьма вартамі ля брамаў нашых аселішчаў, каб ніводзін вораг не пераступіў парогу новага Беларускага Дому.

Браты-Беларусы!

За нас і нашую вольнасьць згінуў на баявой постані наш Гэнэральны Камісар. Імя ЯГО назаўсёды пяройдзе ў гісторыю ня толькі нямецкага, але й беларускага народу й будзе з пашанаю й любоўю вымаўляцца нашымі ўнукамі. Аддайма-ж чэсьць Вялікаму Сыну нямецкага і Другу беларускага народу, злажэм Ягонай дамавіне вянец народнае вернасьці Ягоным Ідэалам і справу нашую пакіруем далей ІМ вытычаным шляхам да сьветлае будучыні. Шлях гэты цяжкі й крывёю лепшых сыноў значаны. Але, гэтак як у муках нараджаецца кожнае новае жыцьцё, таксама ў муках нараджаецца й новае жыцьцё вольных, шчасьлівых, працуных народаў Новае Эўропы.

За гэткую Беларусь аддаў жыцьцё Гэнэральны Камісар Беларусі!

Гэткая Беларусь будзе найлепшым помнікам ЯМУ ад беларускага народу.

Урадовыя хаўтуры Вільгельма Кубэ.
У мазаіковай салі ў Бэрліне адбыўся 27 верасьня 1943 акт урадовых хаўтуроў. На зьнімку — прамаўляе міністар на Ўсходнія абшары — Альфрэд Розэнбэрг.

Прызнаньне новага ўраду Мусаліні

У адным з гарадоў паўночнай Італіі адбылося канстытуцыйнае паседжаньне Фашыстоўскага Рэспубліканскага Ураду Італіі пад кіраўніцтвам Дучэ.

З нагоды ўтварэньня новага ўраду Фюрэр выслаў прывітальную тэлеграму на ймя Дучэ.

Саюзьнікі пакту трох скіравалі адразу тэлеграмы да новаўтворанага ўраду з яго прызнаньнем. У панядзелак новы ўрад быў прызнаны Нямеччынай і Японіяй.

Прымкнуўшыя да пакту трох дзяржавы таксама прызналі новы ўрад. Першай была Румынія, кіраўнік якой маршал Антонэску выслаў сэрдэчную тэлеграму Мусаліні. Апрача таго, урад Мусаліні прызнаны Баўгарыяй, Харватыяй і Славаччынай. Урад Манчжуко ў аўторак на паседжаньні пастанавіў прызнаць таксама новаўтвораны ўрад Італіі.

Будучыня Нарвэгіі

Камісар Тэрбовэн прамаўляў у Ослё перад кіраўніцтвам Нацыянальнага Сабраньня і вышэйшымі ўрадоўцамі нарвэжскай дзяржавы; у сваёй прамове ён абрысаваў вайсковае й палітычнае палажэньне, а таксама становішча дзяржаваў, якія ўдзельнічаюць у гэтай вайне.

Словы райхскамісара яшчэ раз стаўляюць кіраўніцтва партыі й дзяржавы ў Нарвэгіі перад абліччам важных пытаньняў, якія зьяўляюцца й для Нарвэгіі вырашаючымі.

У сваёй прамове райхскамісар Тэрбовэн высьніў, што нязьменнай воляй Фюрэра зьяўляецца, пасьля пасьпяховага заканчэньня гэтай вайны, утрыманьне незалежнай, вольнай нацыянал-сацыялістычнай нарвэжскай дзяржавы, якая-б разьвівалася й асягнула ўзровень эўрапэйскіх дзяржаваў. Нарвэгія можа зьяўляцца гваранцыяй гэтай бясьпечнасьці і гэтую ролю выпаўніць.

Вайна

На ўсходнім фронце бальшавікі намагаліся далей, прарваць нямецкія лініі, кідаючы ў бой вялікія масы сьвежых сілаў. Гэта ім нідзе не ўдалося. На Кубанскім прадмосьці ўсе мясцовыя атакі ворага асталіся бяз ніякага выніку. Бальшавікі йзноў прабавалі акружыць нямецкія аддзелы, высаджваючы ў іх тылох новыя свае войскі, але ўсе яны былі да апошняга жаўнера зьнішчаны контр-атакамі нямецкіх жаўнераў. Горад Цемрук, пасьля зьнішчэньня ўсіх вайсковых аб'ектаў, быў пакінуты нямецкімі войскамі. Таксама закончылася спроба бальшавікоў высадзіць дэсант на берагох Азоўскага мора. Гэты дэсант складаўся з 800 жаўнераў. Усе яны былі зьнішчаны. Перасоўваньні нямецкіх войскаў, ня гледзячы на шалёныя бальшавіцкія атакі, адбываюцца зусім плянова. Горад Палтава, пасьля зьнішчэньня ўсіх вайскова-важных аб'ектаў, быў па загаду ваеннага камандаваньня пакінуты нямецкімі войскамі. На баявым адрэзку каля Запарожжа вораг праводзіў некалькі разоў па ўсяму фронту масавыя атакі. Ён кінуў тут у бой шмат сьвежага войска. У вельмі цяжкіх баёх усе атакі былі адбіты нямецкімі аддзеламі. Бальшавікі панясьлі прыгэтым вялізарныя страты забітымі й раненымі. Адзін бальшавіцкі аддзел уклініўся на кароткі час у нямецкія пазыцыі. Пасьля праведзенай контр-атакі гэты аддзел быў акружаны й дашчэнту зьнішчаны. Адна нямецкая танкавая дывізыя правяла пасьпяховую контратаку супроць варожых становішчаў, нішчачы пры гэтым 15 танкаў і 62 гарматы.

Ад Дняпроўскага загібу да ўтоку Прыпяці вораг прабаваў некалькі разоў перайсьці цераз Днепр. Пад прыкрыцьцём цемнаты яму ўдалося ў паасобных месцах перайсьці гэтую раку. Пасьля правядзеньня нямецкімі аддзеламі контратакаў, яны былі часткова зьнішчаны, часткова адкінуты назад, а часткова сьціснуты на малых абшарах. Баі тут прадаўжаюцца. На паўдзённы ўсход ад Гомеля ўсе атакі бльшавікоў былі адбіты з вялікімі для іх крывавымі стратамі.

На сярэднім адрэзку фронту нямецкія войскі, пасьля дашчэнтнага зьнішчэньня ўсіх важнейшых аб'ектаў, плянова пакінулі гарады: Раслаўль і Смаленск. *Далейшыя атакі бальшавікоў*, ня гледзячы на няспрыяючае надвор'е, спаткаліся з становкім супрацівам нямецкіх аддзелаў і іх контр-атакамі. Паасобныя ўкліненьні былі акружаны й зьліквідаваны.

На поўдзень ад Ладажскага возера нямецкія войскі правялі рад пасьпяховых атакаў і занялі некалькі важных стратэгічных пунктаў. Контр-наступы ворага, узмоцненыя танкамі, былі з вялікімі стратамі для яго адбіты. Ладажскае возера на поўначы ўсходняга фронту было ўжо сьведкамі трох вялікіх абаронных бітваў, якія, ня гледзячы на вялікую перавагу ворага ў людзкім матарыяле, закончыліся посьпехам нямецкага аружжа. Гэтае возера займае плошчу 18.000 кв. кілямэтраў. Перад фінскасавецкаю вайною 8.000 кв. кілямэтраў яго належыла да Фінляндыі. Пасьля гэтае вайны яно цалком адыйшло да бальшавікоў. Гэтае возера, найбольшае ў Зўропе, вядома ня толькі сваёй прыгожасьцю, але й багацьцем. У яго ўцякае 70 рэкаў і толькі адна Нява каля Шлісэльбургу выцякае з яго ў Фінскую затоку. З яго рэкаў, аб якіх часта гаворыцца ў ваенных паведамленьнях, найбольш вядома: Сьвір, спалучаючая яго з Анежскім возерам, Вуокса на захадзе й Волхаў на поўдні, выцякаючая з Ільменскага возера. На поўдзень ад яго праходзіць сетка водных каналаў, адзін з якіх выбудаваны яшчэ Пятром Вялікім. Тут праходзіць таксама Мурманская жалезная дарога. Возера акружана пушчамі, сярод якіх многа рэчак, вазёраў і балот. Насельніцтва тут — рыбакі й паляўнічыя. За гэтае возера й лясы расейцы доўга ваявалі са швэдамі й фінамі. Нямецкі жаўнер тут бароніць цяпер эўрапэйскую культуру супроць жыда-бальшавіцкіх гордаў. На поўнач ад гэтага возера аж да Мурманска, бальшавікі праводзяць часта шалёныя атакі супроць фінска-нямецкіх аддзелаў. Усе іх атакі аж да апошняга часу ня толькі пасьпяхова адбіты, але фінска-нямецкія войскі пасунуліся далёка за фінскія граніцы на ўсход, амаль да самае Мурманскае жалезнае дарогі, па якой бальшавікі правозяць ваенныя матарыялы з Англіі. Нямецкае лятунства прыймала за мінулы тыдзень чынны ўдзел у баёх, памагаючы сваім сухапутным і марскім сілам. Яно асабліва пасьпяхова бамбардавала й нішчыла варожыя становішчы й перасоўваныя войскі на берагох Азоўскага мора і ў раёне сярэдняга Дняпра, часта далёка ў тылох ворага. Прыгэтым толькі за два дні было зьнішчана 105 савецкіх самалётаў. Усяго за мінулы тыдзень было зьнішчана каля 500 савецкіх самалётаў і каля 600 танкаў. 6 савецкіх бамбавікоў прабавалі заатакаваць румынскі порт Констанцу, з іх 4 было зьбіта, 2 адляцелі, ня ўчыніўшы ніякае шкоды.

Цяжкія баі прадаўжаюцца далей і ў паўдзённай Італіі. Пасьля заканчэньня баёў каля Салерно, цяпер праходзяць там галоўным чынам баі мясцовага значэньня. Варожыя атакі напатыкаюць тут таксама цьвёрды супраціў нямецкіх аддзелаў, якія часта пераходзяць у контр-атакі й наносяць ворагу вялікія крывавыя страты. Нямецкія войскі занялі цяпер новыя баявыя становішчы ў сярэдняй Кампаніі й у горах паўдзённых Апэнінаў. Вораг вельмі памалу й вельмі асьцярожна пасоўваецца наперад. Тут фронт праходзіць цяпер прыблізна ад порту ў Нэаполі да затокі Манфрэдоніі. Нямецкія баявыя аддзелы часта нападаюць на ворага з бакоў і наносяць яму вялікія страты. Вораг высадзіў у Салерно йзноў новыя, моцныя аддзелы. Ня гледзячы на гэта, усе яго атакі на поўнач ад Салерно адбіты й толькі каля Фэгіі нямецкія аддзелы адыйшлі на новыя пазыцыі, пакідаючы гэты амаль зусім зьнішчаны горад. У паўночнай Італіі й Далмацыі былі акружаны моцныя групы бандытаў, якія цяпер сыстэматычна ліквідуюцца. Порт Спліт над Адрыятыцкім морам, які абараняўся аддзеламі Бадоліо пры дапамозе камуністычных бандаў, здабыты штурмам. Таксама здабыты штурмам востраў Корфу пасьля папярэдняга ўльтыматуму. Захоплена некалькі тысяч палонных.

На Украіне.

Жаўнеры йдуць на становішча, каб заняць пазыцыі да контр-атакі.

Нямецкія падводныя лодкі заатакавалі ангельскі караван караблёў у Паўночным Атлянтыку. Ён быў моцна ахоўваны зьнішчальнікамі. На працягу некалькіх дзён у жорсткім змаганьні, было затоплена 12 варожых зьнішчальнікаў, а 3 так цяжка пашкоджаны, што трэба лічыць іх страчанымі. Ня гледзячы на вялікі туман, нямецкім падводным лодкам удалося затапіць 9 далейшых караблёў на 46.500 БРТ. Два караблі цяжка пашкоджаны. У Эгэйскім моры нямецкія стрымгалоўцы затапілі 2 зьнішчальнікі, 1 вялікі гандлёвы карабель і 1 вялікі фрахтар. Каля ўзьбярэжжа Францыі былі затоплены 2 ангельскія хуткабежныя лодкі.

Нямецкае лятунства на працягу мінулага тыдня цяжка збамбардавала ваенныя аб'екты ў паўдзённай, паўдзённа-ўсходняй і сярэдняй Англіі. Англя-амэрыканскае лятунства праводзіла далей свае тэрарыстычныя налёты на гарады заходняе Нямеччыны, асабліва Ганнавэр, Ольдэнбург, Маннгэйм. Дармштадт, Аахэн і Брауншвэйг. У выніку гэтых налётаў былі спрычынены шкоды ў жыльлёвых кварталах. Сярод насельніцтва ёсьць забітыя й раненыя. Прыгэтым было зьбіта 185, пераважна 4-х маторных варожых бамбавікоў.

Нанкін супроць бунтаўнікоў

У нядзелю растраляны гэнэрал-маёр Сунг-Лі-Хіх ля Нанкінскага гарадзкога муру. Гэнэрал гэты, які камандаваў 26-й брыгадай 13 дывізыі нанкінскага нацыянальнага ўраду, збунтаваў яе супроць нацыянальнага ўраду. Гэнэрала ўдалося арыштаваць і даставіць у Нанкін, дзе ён быў прысуджаны вайсковым судом да сьмерці.

Уладзімер Жылка

(Успамін)

Час, бязумоўна, зацірае шмат уражаньняў. Аднак, аб некаторых асобах яны застаюцца надоўга жывымі й яскравымі. Да такіх людзей каторыя пакідаюць пасьля сябе доўгатрывалыя ўспаміны, належаў і Уладзімер Жылка.

Цяпер, пасьля цэлага раду гадоў, у маім выабражэньні ўсплывае постаць прыгожага чалавека, увесь фізычны камплекс якога сьведчыў аб надзвычайнай уроджанай інтэлігэнцыі й далікатнасьці. Гэтая далікатнасьць навявала часта ўражаньне нейкай жаночасьці, мяккасьці й нават нясьмеласьці. Гэта было першае ўражаньне, якое атрымоўвалася пры першай сустрэчы з Жылкай.

Але калі-б давялося бліжэй пагутарыць з ім, то аказвалася зусім што іншае. У сапраўднасьці ён быў надзвычай цьвёрды чалавек з пэўнымі й азначанымі пераканаваньнямі, калі йшло пра агульныя справы. У васабістым жыцьці Жылка можа й быў уступчывы, але ў грамадзкіх справах ён быў заўсёды станоўкі й прынцыповы. Аднак, гэтая станоўкасьць і цьвёрдасьць не праяўлялася ў Жылкі афэктыўна. У атмасфэры эміграцкага жыцьця, поўнага палітычных розьніцаў і разнагалосьсяў, Жылка заўсёды імкнуўся да агульнае кансалідацыі, да кампрамісу. Ён перарос усю духовую квашаніну, якая часта бывае ў маладых людзей. Жылка, хоць і прытрымліваўся ў палітычных адносінах эсэраўскага напрамку, але ён ніколі ня быў палітычным аднабочнікам або фанатыкам. Ён, хоць быў малады, рабіў уражаньне старога, дасьведчанага палітыка. Знаходзячыся ў Празе сярод уплываў розных нацыянальных групаў, ён заўсёды захоўваў сваю індывідуальнасьць і сваю ідэалягічную акрэсьленасьць. Магчыма, гэта было таму, што Жылка раней за іншых пазнаёміўся з беларускім рухам. Жылка быў моцна зжыты з сялянствам і гэтая кроўная сувязь яго з беларускім асяродзьдзем і была крыніцай глыбокага патрыятызму нашага песьняра. Беларускасьць Жылкі не вырастала з прапаганды, але зунутры, гэта была арганічная, глыбокая прывязанасьць да ўсяго свайго, беларускага. І таму ён заўсёды стаяў вышэй разнагалосьсяў дактрынэрскага характару, імкнучыся, перад-усім уводзіць усюды аб'яднываючы пачатак і адкідаць малазначачыя дробязі й дэталі.

Погляд на беларускую справу ў Жылкі быў адзіны, просты й лягічны. Часта, калі іншым нейкая справа здавалася галаваломнай праблемай, Жылка знаходзіў простую разьвязку. І ў гэтым таксама праяўлялася яго вера ў Беларусь, у перамогу беларускай справы. Беларускае жыцьцё Жылка часта прадстаўляў раманiтычна й ідэалізаваў яго. Гэтая ідэалізацыя прабівалася ў яго ўва ўсім. Жанчына таксама прадстаўлялася ў яго ў сьвятле ідэалізацыі. Гэта быў наагул тонкі інтэлігэнт. Вы ніколі не пачулі-б ад яго нейкага грубага слова, што сярод пасьлярэвалюцыйнага, агрубеўшага крыху студэнцтва было сапраўды нечым выдзяляючым Жылку. І ён быў баявік, і ён узгадаваўся ў ваеннай і рэвалюцыйнай завірусе, але ня быў, як усе. Гэта быў чулы, з далікатнай душой рамантык, закаханы ў свой край. Ён скрываў у сабе азначаную грамадзкую глыбіню. Кожны, хто з ім гаварыў, якіх-бы поглядаў ён ня быў, мог-бы знайсьці нешта, што яго задаволіла-б. У гэтым сэнсе Жылка — надзвычай шырокі духова чалавек. Гэта выплывае з яго глыбокай любові да Бацькаўшчыны. І гэтая любоў падсказала яму, што для сваёй Бацькаўшчыны можна працаваць пры ўсялякіх умовах. Гэтым хіба, можна вытлумачыць, што ён астаўся ў Савецкай Беларусі, будучы хворым, ён горача жадаў пабачыцца з бацькамі, якія жылі ў Меншчыне.

Вялікі патрыёт свайго краю, унівэрсальны чалавек з далікатнай душой, ён, усё-ж, ня гледзячы на гэтыя якасьці, ня змог апраўдаць сваіх надзеяў.

Нажаль, працаваць ён ня змог. Але, будучы цьвёрдым у сваіх перакананьнях, ён астаўся сабой да канца і, калі ня змог працаваць для Бацькўшчыны, ён за яе памёр у выгнаньні.

Інж. А. ЖУК.

Горы амэрыканскіх трупаў ля Салерно

Як паведамляюць з Гібральтару, найлепш малюе крывавыя страты амэрыканскіх аддзелаў ля Салерно факт масавых хаўтуроў на моры паўшых жаўнераў. Горы трупаў нарасталі на ўзьбярэжжы й высадачных лодках, і ня было ніякай магчымасьці пахаваць іх на зямлі. Каб не дапусьціць да заразы, спэцыяльныя аддзелы атрымалі загад трупы забітых вывезьці на асобных лодках на мора, зашыць у тонкае палатно й дачапіўшы кавалак волава, па кароткай цэрэмоніі, кінуць у мора. Сярод маладых рочнікаў, якія першы раз прыймалі ўдзел у бітве, выклікала гэта нэрвовае заламаньне. Каб у бацькаўшчыне не даведаліся аб жудасьцях бітвы ля Салерно, уведзена строгая цэнзура лістоў.

Зразумела, што Рузвэльт не дазволіў падаць да публічнага ведама аб крывавай бітве ля Салерно. Гэта было-б таксама некарысна для прапагандыстычнай кампаніі ў часе новых выбараў на прэзыдэнта, якую ён цяпер праводзіць. Магчыма, што ўспомняць бацькі й маткі адну прамову Рузвэльта, у якой ён казаў падчас прадвыбарчага сходу, што ніколі ня будзе высылаць моладзь на чужацкія войны. Рузвэльт выслаў іх ня толькі ў чужую вайну, але наказаў біцца за справу, якая ў ніякім выпадку ня зьвязана з інтарэсамі амэрыканскага народу.

Жаданьні Алжырскага Камітэту

Як паведамляюць з Каіру, францускі Нацыянальны Камітэт у Алжыры злажыў запатрабаваньне гэнэралу Айзэнговэру, каб выдаць ім вайсковы флот Бадоліо, замест утрачанаго ў гэтай вайне француcкага марскога флоту. З боку Бадоліо няма супраціву. Гэнэрал Айзэнговэр даў адказ, што пажаданьне гэтае будзе разгледжана прыхільна.

Радасьць у Бурме

Паводле рангунскіх паведамленьняў, у сувязі з далучэньнем да Бурмы новых тэрыторыяў згодна з японска-бурманскай умовай, факт гэты выклікаў сярод насельніцтва Бурмы вялікую радасьць і задаваленьне. Вестка гэтая разышлася з хуткасьцю маланкі сярод жыхароў Бурмы, якія былі на масавых сходах падчас сьвяткаваньня сваёй незалежнасьці. У палітычных кругох, знаходзячыхся ля кіраўніка дзяржавы Д-ра Ба Маў, падчырківаецца тое, што атрыманыя абшары зьяўляліся часткай даўнейшых валаданьняў Бурмы.

З УСЯГО СЬВЕТУ

У правінцыі Гунан пашыраецца эпідэмія халеры. Бліжэйшых дадзеных аб разьмерах эпідэміі ў прэсе няма.

—o—

З Токіо паведамляюць, што новавызначанае міністэрства амуніцыі пачне сваю дзейнасьць ад 1-га кастрычніка г. г. Адначасова спыняе працу міністэрства прамысловасьці і гандлю, а таксама плянавае міністэрства.

—o—

Манджукскі імпэратар будзе прысутнічаць на першым паседжаньні Нацыянальнага Аб'еднаньня, якое мае вырашыць рад важных мерапрыемстваў.

—o—

Паводле паведамленьняў з Лёндану, вуглёвая забастоўка ў Лянарк ахапіла 4500 гарнякоў. Іншыя 800 рабочых штрайкуюць у Эрстэрн Думбарт.

—o—

У Бэрлін прыбыў новы італьянскі пасол Філіппо Анфузо, вызначаны Дучэ.

—o—

Як паведамляюць з Нью-Йорку, жыдоўскі бурмістр Нью-Йорку, Ля Гвардыя, востра выступіў у сваёй радыёвай прамове супроць нейтральнага становішча Аргэнтыны і Гішпаніі.

—o—

Ангельскі міністар працы Бэвін адзначыў у Ніжняй Палаце, што Англія мусіць лічыцца пры адкрыцьці «другога фронту» з вельмі цяжкімі стратамі.

—o—

З Жэневы паведамляюць, што асабісты заступнік Рузвэльта ў Індыі, Філіпс, выяжджае «у спэцыяльнай місіі» ў Лёндан.

—o—

Як паведамляе агэнцтва Рэйтар, 15 брытанскіх лятуноў, змушаных да пасадкі на турэцкім узьбярэжжы ў Сіліі, інтэрнаваны.

—o—

У ваколіцы Кастамону, Чанкіры, Балю й Гэрдэ (Турцыя) занатавана даволі моцнае землятрасеньне. Шкодаў не адзначана.

З беларускага жыцьця

Менск

Беларуская моладзь— беларускім жаўнерам.

12-га верасьня сёлета адбылася сустрэча Саюзу Беларускае Моладзі з Беларускім батальёнаў СС у нямецкім клюбе «Оаза» ў Пушкінскіх кашарах.

Сустрэча гэтая мае сымбалічнае значэньне. Моладзь і войска — вось два дзейнікі, якія цяпер выходзяць на чаловае месца беларускага жыцьця. Моладзь, як сымбаль энэргіі, запалу й гарачага патрыятызму, і войска, як узброеная рука беларускага народу.

Жаноцкая беларуская моладзь, якая праходзіла курс тут, у Менску, паказала жаўнерам батальёну сваю мастацкую самадзейнасьць. Трэба з поўнай аб'ектыўнасьцю прызнаць, што паказ выйшаў вельмі ўдалым. Кожны нумар сьпеваў, дэклямацыі і інш. жаўнеры ўзнагароджвалі бурай воплескаў. Сапраўды, беларускія юначкі перад беларускімі ваякамі паказалі сябе, як належыцца.

Жаўнеры выказалі пажаданьне, каб гэткія сустрэчы адбываліся як найчасьцей. Ды ня толькі жаўнеры, але й прадстаўнікі ад нямецкіх уладаў і беларускага грамадзянства, якія былі на паказе, атрымалі ад яго як найлепшае ўражаньне.

Відаць, што праца ў Саюзе Беларускае Моладзі пастаўлена на адпаведна высокім узроўні.

Бабруйск

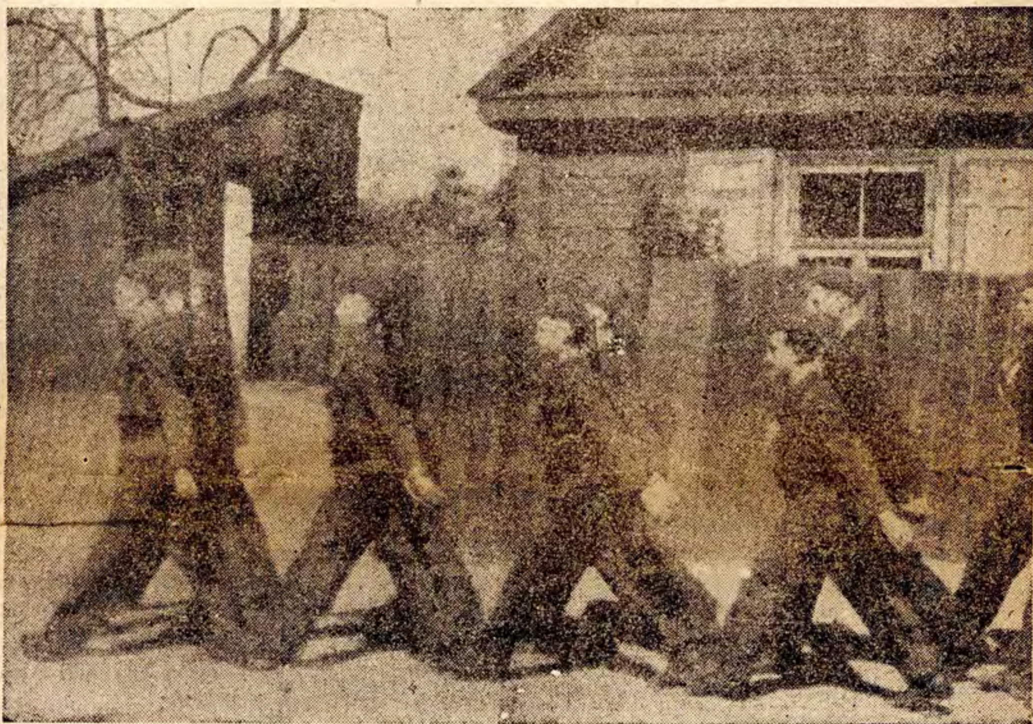
Аркестра вучэбнага палка

Прыемна бачыць жаўнераў добраахвотніцкага палка, калі яны праходзяць стройнай калёнай вуліцамі Бабруйску, калі духовая аркестра грае паходны марш. Яна, як гонар і слава палка, заўсёды наперадзе. Духовая аркестра налічвае 32 чалавекі. Яна вельмі маладая, аднак, ужо мае вялікія заслугі й карыстаецца папулярнасьцю сярод афіцэраў і жаўнераў свайго палка й грамадзянаў раёну й гораду Бабруйску. Духовая аркестра колькі разоў выступала перад аддзеламі нямецкае арміі, цывільным жыхарствам у кінатэатры Бабруйску, перад работнікамі дрэваапрацоўнага камбінату. Апрача таго, духовая аркестра пабывала і ў іншых раёнах вызваленае Беларусі — Сьвіслачы, Ялізаве.

Лепель

Падвышэньне заработкавае платы настаўнікам.

Ад 1-га жніўня ў Лепельскай акрузе настаўнікам падвышаецца заработкавая плата. Настаўнікі пачаткавых школаў будуць атрымліваць 600 руб. на месяц, загадчыкі школаў — 750 рублёў. Настаўнікам 5—7 клясаў будзе аплачвацца іхняя праца з разьліку за 3 гдзіны на дзень — 750 рублёў на месяц, дырэктары сямігодак будуць атрымоўваць 900 рублёў.

Беларуская Самаахова ў Беластоку.

Кожны дзень адбываецца навучаньне на пляцы. Самаахоўцы ў маршы.

У кароткіх мамэнтах адпачынку падчас навучаньня, самаахоўцы паказваюць свае асягненьні ў галіне спорту.

Вільня

Пачынаючы навучальны школьны год у віленскіх беларускіх школах

З нагоды распачацьця новага школьнага году, дня 15 верасьня ў Вільні адбыліся ўрачыстасьці паводле наступнай праграмы:

1. Набажэнства ў царкве-касьцёле.

А 9-й гадзіне раніцы вучні й настаўнікі Беларускай Гімназіі, Настаўніцкай Сэмінарыі й Народнай Школы (узорнай пры сэмінарыі) стройнымі радамі прышлі на набажэнства: каталікі ў касьцёл сьв. Міхала, праваслаўныя ў Рамапаўскую царкву на Пагулянцы. Гэтыя дзьве сьвятыні сяньня абслугоўваюць беларусоў Вільні. У гарачых мольбах, пры сьпеве беларускіх набожных песень, вучні й настаўніцтва, а так-жа некаторыя бацькі прасілі ўсявышняга багаслаўленьня пачаць шчасьліва новы школьны год. Па ўрачыстых набажэнствах моладзь прамаршыравала з сьвятыняў у сядзібу школаў пры вул. Вострабрамскай 29 на акадэмію.

2. Акадэмія.

[illegible]ойка а гадзіне 11 ўв[illegible]днэй з саляў Беларускай Гімназіі пачалася акадэмія, якая патрывала аж дзьве гадзіны. Саля ўдэкаравана беларускімі й нямецкімі сьцягамі, нямецкімі й беларускімі гэрбамі, партрэтамі Правадыра, многімі партрэтамі вучоных, пісьменьнікаў і сэнтэнцыямі аб навуцы і мастацтве. Саля біткам набіта моладзьдзю, прадстаўнікамі старэйшага грамадзтва, бацькамі і апякунамі дзяцей. А сярод прысутных — у першых месцах ад подыюм віднеецца сонечны, радасны твар нашага пяюна, слаўнага Міхася Забэйды-Суміцкага, пры ім прадстаўнік музыкальнай культуры ў Вільні праф. Канстанцін Галкоўскі, ненадалёк старшыня Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні др. Б. Грабінскі, кіраўніцтва Гімназіі, Сэмінарыі, Пачаткавай Школы, настаўніцтва і інш.

Акадэмія пачалася палкай прамовай дырэктара гімназіі, д-ра Фр. Грышкевіча. Прамова зьмястоўная, патрыётычная, вобразная. У ёй прамоўца схарактарызаваў сяньняшнюю беларускую школу, яе заданьні нацыянальнага ўзгадаваньня і як асяродка асьветы, і праграму працы ў наступаючым школьным годзе. З асаблівай увагай і радасьцю прамоўца адзначыў той факт, што **сёлета кіраваная ім гімназія-юбілятка, мае за сабой 25 гадоў існаваньня,** што сёлетні новы школьны год асабліва павінен быць паважны. Мінулых 25 гадоў не малы пэрыяд. У ім гімназія існавала ў варунках зьдзеку і паняверкі з боку акупацыйнай, варожай да беларусоў улады, раней польскай, пазьней бальшавіцкай, і захавалася — дзякуючы стойкасьці й ахвярнасьці беларускага грамадзянства. Гэта быў пэрыяд барацьбы за існаваньне. І міма ўсяго, гімназія выдала многа ідэйных абсольвэнтаў, з якіх многія ўжо ня жывуць, бо скончылі сваё ахвярнае існаваньне ў барацьбе за дабрабыт і шчасьце свайго народу, іншыя сяньня ўліліся ў рады працаўнікоў актывістаў, служаць і працуюць для новай Беларусі. Сяньня гімназія ўвайшла ў пэрыяд новых, вялікіх магчымасьцяў. Заслуга ў гэтым нямецкага вызвольнага мяча. Гімназія дасьведчываецц шчырай і прыязнай апекі нямецкай цывільнай улады. Шэрагі вучняў папаўняюцца. Праўда, ёсьць і цяжкасьці, падыктаваныя ваеннымі ўмовамі. У наступаючым школьным годзе кіраўніцтва гімназіі, як і ўвесь настаў-

---

М. ЛЯСУН.

НА КРЫЖЫ

(Заканчэньне)

Богуш, зьбялелы, сядзеў нярухома: толькі вялікі палец канвульсыўна торгаўся на правай руцэ. Юльяш і Агатка моўчкі сачылі за рухамі Сукеса. Богушыха ўвесь час глядзела ў вакно, быццам яе позірк прыкавала нешта надзвычайнае. Калі папера была прачытана, яна загаласіла і пачала ірваць на сабе валасы.

— А дзетачкі, а родныя!.. А навошта я вас нарадзіла!..

Тады Агатка і Юльяш з крыкам кінуліся да маці і пачалі абымаць яе калені. Богуш, нібы прачнуўшыся ад цяжкага сну, усхапіўся з месца, але Янук спыніў яго рухам рукі.

— Куды?

Богуш зірнуў на яго налітымі крывёю вачыма. Позірк быў доўгі і праніклівы. Пасьля чалавек неяк увесь скурчыўся, асеў. Калісьці яны таксама шчапіліся на выгане. Гэта было яшчэ да Януковай партыйнасьці: хадзіў ён тады нямыты, кудлаты. Усю праўду Богуш выказаў яму ў вочы. Што было-б, каб Янук паспрабаваў яму так пярэчыць у той раз?

Зенька ўсё падрыхтаваў. Толькі зьявіўся Юльяш, як яны селі і паехалі.

За засьценкам адразу пачынаўся лес. У ім было так ціха, пуховы сьняжок так прыгожа вісеў на хвоях, што на душу дзіцяці адразу лёг ціхі смутак. Мо' у гэты час памірае бацька? Мо' над заплаканай маці стаіць з палкай Янук? А ён тут, пакінуў іх.

— Тата, мама, — раптам вырвалася ў малога і тонкім галаском пракацілася рэхам.

— Ты можа хочаш спаць? — спытаўся Зенька. — Накрыйся ды засьні...

Юльяш не заснуў. «Ён і зарэзаць можа... і зарэзаць. У яго ў душы, як у пекле...» — варочаліся ў галаве чужыя словы. І вобраз Янука стаяў перад малым, рос, большаў. «У яго няма ні грэху, ні сумленьня...»

Сэрца Раіны нібы чула бяду; яна хадзіла па пакою, думала, сумавала. Раптам нехта пастукаў у вакно. «Мабыць, — падумала — вецер». Так часта бывае: віхор хістане вакяніцу і, здаецца, што нехта стукаецца. Але адразу пачуліся нейчыя крокі. Ёй стала і прыемна, што нехта жывы ёсьць паблізу — яна адна жыла ў пакойчыку пры школе — нейкі страх скаваў усю ейную істоту. «Хто такі і чаму так позна?» Прыклала да сьцяны вуха і ў той-жа час пачула голас Юльяша:

— Раіна, адчыні!

Спачатку падумала: гэта ёй трызьніцца ад цяжкіх і няпрыемных думак. Але зноў: «Ты ня сьпіш, Раіна? Адчыні» Нішто не магло хутчэй падштурхнуць яе з месца! Яна закрычала, выскачыла, лёгка адзетая, як стаяла, на ганак, схапіла Юльяша, прытулілася...

— Што здарылася? Што здарылася? — хуценька запыталася.

— А нічога, — пасьпяшыў адказаць за Юльяша Зенька.

Гэта яе крыху нібы супакоіла. Яна пачала сьцягваць з Юльяша сьвітку, мітусілася, бегала. «Выпадкова? Куды-небудзь едучы? Па доктара? Мо' ў больніцу?». Павесіла вопратку. Пасьля зноў: «Не, вы хлусіце. Скажэце, вы хлусіце? А-а-а, маўчыце!», — праз сьлёзы засьмяялася.

Юльяш закрыўся далонямі і заплакаў. Тады загаласіла і Раіна. «Я ведаю, нешта здарылася. Цяжкое, дрэннае! Скажэце, што-небудзь у сувязі з забойствам Скуратка?» (Яна ўжо ведала пра гэта з газэтаў). — Божа, што ў вас там здарылася?

— З якім забойствам? — адказаў Зенька. — Хто яго забіваў? Проста акалеў чалавек пад плотам.

Ён пасьпяшаўся расказаць: «Увесь вечар утрох — Хвёдарка, Юзік і Янук пілі... Пасьля выйшаў і акалеў, згарэў...»

— Усё адно, забойства ці не забойства, а вас цяпер перабяруць... Божа, Божа, і чаму гэткае ў вас здарылася?

— Ды яно так, не пашкадуюць. Абы прычэпка.

— Арыштавалі? Каго?

— Арыштаваць, не арыштавалі, проста выганяюць... Ідзі на ўсе чатыры...

Тут Юльяш зноў загаласіў. Раіна падбегла да яго, схапіла за шыю, пачала цалаваць, пытаючыся:

— Юльяш, браток! Ты мой браток, скажы: тату і маму высылаюць?!

Юльяш затросься ад сьлёзаў. Хацеў нешта сказаць, але ня мог. Раіна звалілася на падушку.

— Мая мамачка! Мой татачка! Вашы костачкі раскідаюцца па Сібіру!..

Юльяш выскачыў у калідор і схаваўся за дзьвярыма. Раптам Раіна ўсхапілася і закрычала:

— Едзем! Хутчэй едзем!

Зенька ня ведаў, што адказаць.

— Няхай крышку конь падсілкуецца і тады ўжо, як-небудзь, паедзем. А ты за гэты час апраніся: не паедзеш-жа так, як стаіш?

Калі выехалі з вёскі, Зенька расказаў усё: «Высылаюць, а куды? Невядома. Але справы такія, што таксама невядома, дзе будзе лепей — там ці тут... Нас усіх у калгас заганяюць. Зямлю, коняй — усё адбіраюць. От тады і паскачаш...»

Богушавых на хутары ўжо ня было. Як толькі Юльяш пакінуў хату, пабегшы да Зенькі, пачалося самае страшнае. На сярэдзіну хаты выцягнулі куфар гаспадыні. Усё, што было ў ім, апынулася на падлозе. Трубкі палатна — кужэльнага, белага, вышываныя ручнікі, кажухі і сукенкі былі адкладзеныя асобна. Рознае стар'ё зноў укінулі ў куфар. Грошы, якія гаспадыня ўзяла за назьбіраныя Агаткай чарніцы, высыпаліся на падлогу разам з рознай дробязьзю. Янук і Сукес паклалі іх у свае кішэні. Пасьля ўзяліся за гаспадароў сундучок. Калі адчынілі вечка, на дне, сярод усялякай непатрэбшчыны, ляжала невялічкая плеценая кашолка. Яна была ў Богушавых ад даўных часоў. Угледзеўшы яе, і Сукес і Янук падумалі, што ў ёй золата. Янук дастаў з сундучка кашолку. Адчынілі. У ёй ляжалі шматкі матэрыі, напарсткі, нажнічкі, старыя эпалеты з двума лычкамі, а на самым нізе беражліва загорнуты ў нейкую тоўстую паперу партрэт гаспадара і гаспадыні, калі яны хадзілі па вянец. Сукес ухмыльнуўся, а Янук брыдка вылаяўся. Кінуўшы картку на падлогу, ён патаптаў яе нагой. Але срэбны крыжык, які Богушыха насіла, як была яшчэ ў дзеўках, паклаў у кішэню. Потым пачалі абшукваць усю хату. Узламалі падлогу, паскідалі ўсё з паліцаў, абдзёрлі шпалеры, растрасьлі пасьцелі...

Пакуль Янук і Сукес распраўляліся ў хаце, трымаючы аслупянелага Богуша і бяспрытомную Богушыху з Агаткай (дзяўчынка ўвесь час плакала) у асобным пакоі, Юзік гаспадарыў у каморцы, дзе стаяла ў кубельцах сала, віселі пад стольлю шынкі і каўбасы, было ў цёрліцы масла ды сьмятана. Твар ягоны ўжо

ніцкі пэрсональ у першую чаргу зьверне ўвагу на ліквідацыю ліхой спадчыны нацыянальнага паняволеньня. З увагі на тое, што многія вучні гімназіі дзякуючы полёнізацыйнай палітыцы спольшчаны й ня ўмеюць добра яшчэ беларускай мовы, зьвернута будзе асаблівая ўвага на вывучэньне й практычнае ўжываньне вучнямі роднай беларускай мовы. Дысцыпліна, пунктуальнасьць, уважлівыя адносіны да навукі ды вучнёўскіх абавязкаў у школе і па-за школай, добрае, культурнае паступаньне вучняў — вось асноўныя заданьні ў наступаючым школьным годзе.

Па прамове дырэктара гімназіі, з чаргі выступалі дырэктар настаўніцкай сэмінарыі сп. Анатоль Карнюк і загадчыца пачаткавай школы сп-ня Любоў Гэльднэр, прадстаўляючы вучням кіраваных імі школаў найбліжэйшыя заданьні. Пасьля іх з прывітальнымі прамовамі выступалі: Др. Б. Грабінскі, старшыня Беларускага Нацыянальнага Камітэту, др. Іван Станкевіч — ад Беларускага Навуковага Таварыства, мгр. І. Шутовіч — ад Беларускага Музэю, кампазытар Галкоўскі — ад свайго імя. Усе прамоўцы выражалі радасьць з нагоды юбілею гімназіі, зычэньні для школьнай моладзі, каб добра спраўляліся з сваімі абавязкамі, былі добрымі вучнямі, дастойнымі беларусамі, патрыётамі, зычэньнямі для настаўніцтва і агулам для бел. школаў у новым навучальным годзе.

Кампазытар праф. К. Галкоўскі свае пажаданьні выказаў у наступных пунктах: Ён жадае: 1. «Жывога, добрага, поўнага энэргіі й сілы рытму і тэмпа працы, 2. Каб уся школьная, пладатворчая праца гучэла й для настаўнікаў і для вучняў, як салодкая для іх сэрца і розуму — мэлёдыя 3. поўнай гармоніі, улучэньня ўсіх — і вучняў і настаўнікаў у адзіны й добрагучны акорд радаснай, дружнай любові ў надыходзячым працоўным годзе».

У заканчэньне сваёй прыгожай прамовы, кампазытар, не выясьняючы, што азначае ў музыцы: рытм, тэмпо, мэлёдыя, гармонія, акорд, падае, што гэтыя паняцьці найлепш высьвятліць наш дарагі госьць-мастак беларускай песьні, Міхась Забэйда-Суміцкі. Бура воплескаў была адказам на кожную прамову, а апошнія словы кампазытара Галкоўскага — асабліва горача былі спатканы саляй.

3. Канцэрт песьні.

Па заканчэньні афіцыяльнай часткі акадэміі пачаўся канцэрт песьні ў выкананьні нашага слаўнага сьпевака. Забэйда-Суміцкі радасна ўсхвалёваны, перад канцэртам, сказаў каротенькую прамову, у якой выразіў радасьць з нагоды распачацьця школьнага году і дзеля таго, што ён знаходзіцца сярод беларускай школьнай моладзі ў радасныя для яе хвіліны, у атмасфэры сардэчнасьці, цяплыні, мілага настрою. Ён зайздросьціць — так і казаў, — што ён ня вучань беларускіх школаў, яму хочацца жыць жыцьцём сяньняшняга беларускага вучня й карыстацца ўсімі дабрадзействамі беларускай школы й той атмасфэрай духовай, якой сяньня жыве беларуская школьная моладзь у Вільні... Але, але... І ён не прамоўца, а сьпявак: **будзе вітаць моладзь, школы роднай песьняй.** І пачаўся канцэрт, разьлягася чароўная беларуская песьня. Мілы, лірычны голас сьпевака выдабыў з яе поўню красы, чару. Сьпявак выканаў некалькі рамансаў праф. Галкоўскага на словы беларускіх паэтаў, некалькі народных песень, арыю Надзейкі з опэры «На Купальле». Закончыў сваё выступеньне, можна сказаць, гімнам беларускай моладзі «Падымайся з нізін, сакаліна сям'я» (словы Купалы, музыка Галкоўскага) — саля праслухала гэтую песьню стоячы.

Сымпатычным быў абразок адносінаў школьнае моладзі да мастака. Пасьля першай чароўнай песьні «Ты прыйдзі» з гушчы моладзі выходзяць трое маленькіх дзяўчынак, вучаніцаў беларускай пачатковай школы, і накіроўваюцца на сцэну, каб прывітаць і сабраную моладзь — з нагоды распачацьця школьнага году — і дарагога госьця-мастака Забэйду-Суміцкага й выказаць радасьць сустрэчы з ім у сваім, вучнёўскім асяродзьдзі. Прывітаньне дзетак было выказана вершам пяра Ст. Станкевіча.

Так радасна, міла, у атмасфэры шчырасьці сардэчнасьці, узаемнай пашаны й узаемнага прывітаньня старэйшых з малодшымі й усіх паміж сабою скончылася ўрачыстасьць у будынку беларускіх школаў у Вільні з нагоды распачацьця новага школьнага году.

М. Н.

НОВАЯ П'ЕСА

Пісьменьніца Ганна Міцютэ-Шутовіч піша новую п'есу, гэтым разам для дзяцей. П'еса будзе мець чатыры акты. Ужо напісаны тры. П'еса апёрта на фольклёрных, казачных матывах. Мае назоў «Чароўная скрыначка». Як ведама, пісьменьніца нядаўна напісала вялікі сцэнічны твор, драму ў 4-х актах з эпілёгам «Кара за сто год», апёртую на легендарна-гістарычным матарыяле, на гераічным беларускім эпосе, якая дае абраз жыцьця беларускіх радзьміцкіх князёў другой паловіны X-га стагодзьдзя. Драма гэтая задумана як лібрэтта да беларускай опэры. Сяньня гэты твор — прадмет разважаньня беларускіх крытыкаў, кампазытараў, артыстых і іншых працаўнікоў беларускай культуры і мастацтва.

Радасна адцеміць, што пісьменьніца ў сваёй далейшай творчай дзейнасьці мае ў пляне напісаньне гістарычнай драмы «Рагнеда» аб беларускай князёўне Рагнедзе, дачцы полацкага князя Рагвалода, якой жыцьцё і лёс на грунце палітычных адносінаў нашага слаўнага Полацка да Кіеўшчыны і ейных князёў дае цікавы і багаты матарыял, яшчэ дасюль ня крануты ў мастацкай літаратуры. Падрыхтаваўчую працу, студыі над літаратурай эпохі, у якой жыла «гордая» Палачанка (X стагодзьдзе) ўжо пісьменьніца пачала.

ПРАЦА Ў БЕЛАРУСКІМ МУЗЭІ Ў ВІЛЬНІ

Сярод многіх выкананых парадкавальных працаў у Беларускім Музэі ў Вільні, на ўвагу заслугоўвае парадкавальная праца беларускага музычнага матарыялу, які знаходзіцца ў Музэі й якім музэй усьцяж папаўняецца. У гэтай галіне музэй мае ўжо вялікія асягненьні. Праца ўжо даходзіць да канца, Музэй мае каля 1300 мэлёдыяў беларускіх народных песень з адпаведнымі тэкстамі й многа пазыцыяў з беларускай народнай хорэографіі.

Успамагальная праца Беларускага музэю

Музэй сёлета ў летнюю пару праводзіў на просьбу Райхскамісара Остлянду ўспамагальную працу для інстытуту Народнай Творчасьці ў Бэрліне. Праца ахапляла беларускую народную музыку й песьню, народныя звычаі, абрады.

Прафэсар Галкоўскі — настаўнік музыкі ў Беларускай Гімназіі.

Ад пачатку новага школьнага году, ведамы й заслужаны кампазытар К. Галкоўскі запрошаны на настаўніка музыкі ў Беларускай Гімназіі, на што ён згадзіўся. Вітаем.

Беларускае Навуковае Таварыства

у канцы верасьня пачынае — пасьля летняга перапынку — арганізаваць навуковыя зборкі, якія будуць адбывацца ў кожную нядзелю.

На пачатак школьнага году

Ізноў у нас пасьля спачынку
Падняўся ў школах нашых рух,
Бо кожны хлопец ці дзяўчынка
Збудзіў жывы настрой і дух.

Сягоньня бодры я, вясёлы,—
Раней стараліся ўставаць,
І жыва беглі ўсе да школы,
Каб разам школьны год спаткаць.

Бо ён для нас — уся надзея,
Жыцьцё і сілаў нашых гарт.
Хто школу ацаніць сумее,
Той толькі будзе чагось варт.

Бо гэта важная ўстанова,
Хоць кіраваць ёй трэба мук,
Зато дае шмат сілаў новых,
Міжтым ня мала здольных рук.

Дык хай-жа кожны вучань дбае,
Што тут прыкладным трэба быць,
Бо край ад нас надзей шмат мае,
Якія мусім мы пакрыць.

Хаця сапраўды, як прызнацца,
Перажываем цяжкі час,
Аднак няварта тым праймацца,—
Мо' шчасьцем ён абвее нас.

А вось і сяньня радасьць маем:
Вялікі госьць адведаў нас,
Янога з радасьцю вітаем
У школах нашых першы раз.

Дагэтуль нам адно казалі,
Пасьля аб ім маглі чытаць,
А сяньня ў нашай школьнай салі
Яго змаглі усе пазнаць.

І ён, як бачым усе чыста,
Пазнаць гаротных нас жадаў,
І дзень наш сяньня урачысты
прыгожай песьняй прывітаў.

А песьня ў нашых сэрцах, думках,
Заўсёды ўсьцяж будзе лунаць,
Ягоны-ж голас, як па струнках
Жывы нам будзе тон даваць.

Дык хай-жа песьня яго гэта
Па сьвеце хваляю плыве
І як той гром гарачым летам—
Хай цэлым сьветам страсяне.

А як мастак ад нас далёка
Паедзе ў сьвет як-бы адзін,
Аднак ня будзе адзінокі,
Бо нашы думкі будуць з ім.

СТ. СТАНКЕВІЧ.

ЯНКА БОГДАН.

* *
*

Па дубровах, па пожнях палёў,
у пажоўклых атавы пакосах
залаціцца у сонцы ізноў
бурштыновае восені россып...

Вецер недзе з туманаў брыдзе,
калі месяц блішчыць паміж сосен...
Хутка гасьне захмураны дзень,—
ужо над вёскаю нашаю восень...

Павуціньня срабрысты саян
мільгаціць над прасторам нябёсаў—
адплываеш ты, вёска мая,
дзе абняцьце раскінула восень...

Выйду я ў бурштыновыя дні
і тых песень свабоды нап'юся,
што, як покліч, раскінулі мы
ў залацістых палёх Беларусі.

27 IX 43 г.

Гутаркі дзядзькі Анупрэя

Выбачайце, мае даражэнькія, што я так мала пісаў, але вы ведаеце, які цяпер рабочы час. Толькі жыта ўбралі, тут малаці, ды гары, ды сей.

Але ў нядзельку я ў царкву, як заўсёды, хадзіў, Госпаду Богу памаліцца і паслухаць Слова Божае на роднай мове, паслухаць, як наш ацец Сьцяпан гэтак добра гаворыць.

Калісьці, бывала, зойдзеш у царкву і хацеў-бы пачуць сваю мову родненькую, пачуць Божае Слова ў мове такой, як мы ўсе гаворым.

А вось, мае даражэнькія, як ацец Сьцяпан пачаў гаварыць панашаму, то як тут не пайсьці не паслухаць, хоць і далеча да гораду мне старому.

У нас царква невялікая, драўляная, але слаўная царква. Прыгожая такая, што я такой другой не сустракаў, а сьвету нямала бачыў.

Пагода такая прыгожая, я іду, а перада мною зелянеюць палі. Вецярок зьлёгка калыша галінкі дрэў. На ўзгорку красуецца царква. Нядзеля. З усіх бакоў наплывае народ у Дом Божы. І так неяк урачыста мне на сэрцы, так неяк добра, такі сьвяточны настрой.

Спатыкаюцца людзі. Побач са мною ідзе Якуб. Мы пачынаем гаварыць:

— Анупрэй...

— А...

—Харошы дзянёк сяньня выпаў.

— Так...

Нашая размова абрываецца. Мы падыходзім да царквы. Ацец Сьцяпан служыў. Мы ціхенька молімся. Калі ацец Сьцяпан вышаў з-за райскіх варот і пачаў пропаведзь, у царкве заціхла, як маком засеяў, усе прыталі дыханьне. І чутны быў голас айца Сьцяпана ўсім прыхажанам.

А гаварыў-жа наш ацец Сьцяпан, дык гаварыў! На славу! Трэ' было мець каменнае сэрца, каб не заплакаць. Ён гаварыў, пра нас, сялян, і так гаварыў, што кожнае яго слова пападала ў сэрца, і хіба яно было-б са сталі, каб ня ўздрыгнула. А што самае важнае, ён гаварыў так, як мы гаворым, гаварыў так, што ўсе яго зразумелі.

— Не пакідайце мовы нашай, каб не памерлі, — гаварыў ён. — Мае даражэнькія, а ці Вы знойдзеце прыгажэйшыя словы, як у нас, ці Вы чулі прыгажэйшыя песьні, як нашыя, а ці Вы бачылі прыгажэйшыя тканіны, як у нас. Таму ня трэба чурацца свае роднае мовы. Госпаду Богу мілая і беларуская мова. Мілая таму, што ёю гаворыць народ ціхі, народ, каторы любіць працу. І прыдзе яшчэ час, калі па ўсіх сьвятынях Беларусі пачнуць сьвятары гаварыць пабеларуску:

І так гаварыў, а кабеты выцíралі ўкрадкам сьлёзы, канцом бел-чырвона-белых фартухоў і я, хоць ня склонны да сьлёз, ня стрымаўся — заплакаў.

Гэтай нядзелі доўга забыць ня можа ніхто.

Ідзем назад з Якубам да хаты і гаворым:

— Ну, што, Якуб, як думаеш, ці ёсьць у нас такі другі бацюшка?

— Ой, хіба што няма.

— Вось як яно...

А тымчасам, бывайце здаровы.

Ваш дзядзька АНУПРЭЙ

быў у тлушчах, а рукавы — у сьмятане. Калі Сукес і Янук, шмат патаўсьцеўшы за кошт трубак палатна ды іншых рэчаў, увайшлі да яго ў каморку, ён загаварыў:

— Ежце! Ежце, ліханька, аж цэлых два кубельцы сала.

Раіна з Юльяшом прыехалі на хутар ужо тады, калі пад варотамі ў ямцы ляжаў забіты «Дружок», а хата і двор былі апустошаныя. Дзьверы ў хлявох нязвыкла чарнелі пустымі зёвамі. На хаце валялася цэгла разбуранага коміна. Раіна стаяла ў дзьвярох і плакала. Былая ўтульнасьць, дзіцячыя ўспаміны нявымоўным болем ранілі ейнае сэрца.

Усіх выгнаных з засьценку пагналі на вакзал. Раіна і Юльяш хацелі разьвітацца з бацькамі. Цэлы дзень былі ў дарозе. Толькі пад вечар паказаліся сэмафоры чыгункі. Выгнанцаў яшчэ не павезьлі. Усе яны былі сагнаныя ў ліповы гай былога маёнтку за станцыяй, каля рэчкі.

Вазок Богушавых стаяў крайнім ад пасадаў. Раіна і Юльяш пазналі яго з першага погляду. Накрыўшыся кажухом, у вазку ляжала Богушыха, а ля яе маленькім камячком Агатка. Яна была прастуджаная. У грудзёх хрыпела: час ад часу яна падымалася і хныкала ад холаду. А наўкол чуваць было плач грудных дзяцей, з якім перамешваліся стогны і кашаль дарослых. Здавалася дзіўным і незразумелым: як гэта людзі пагадзіліся з тым, каб іх выгналі з іхных хат, каб, як быдла, заганялі ў загарадзь, каб кідалі іх на голад і холад?..

Богуш ні то сядзеў, ні то ляжаў у перадку вазка. Ён глядзеў угору. І, дзіўная рэч, убачыўшы Раіну і Юльяша, ён нават не заварухнуўся, не паскардзіўся, не распытваў. Толькі сказаў да Раіны:

— Так і зав'язалі...

У ціхай распачы Раіна павісла ў яго на шыі. Юльяш сеў на вазок і пачаў гладзіць лыкавыя лапці, у якія былі абуты бацькавы ногі.

— Кулакі, беднякі — усё гэта толькі для ашуканства...

— Тата, ня трэба, — сказала Раіна і глянула ўгору.

Там, над месцам смутку і жальбы, нехта запаліў тысячы сьвечак. І здалося Раіне, што яна ў царкве і што шмат людзей стаіць з сьвечкамі ў руках і моляцца. Яна хуценька адвярнулася і перахрысьцілася, як тады, яшчэ ў дзяцінстве, з чыстай верай. І, нібы ў вадказ, бацька сказаў:

— На крыжы! На крыжы ідзем паміраць!..

Богушыха стала ў вазку, нібы для таго, каб паслухаць, пра што гэта стары бубніць. і тады ўбачыла Раіну і Юльяша, убачыла і апусьціла галаву.

— Дзеткі, — сказала слабым голасам, нібы хочучы паклікаць, але Раіна ўжо ашчаперыла яе за шыю, цалавала ёй рукі, мочачы сьлязамі.

Канала ноч. Месяц зьнік некуды ў прорьму. З левага боку рачулкі, за сасновым узгоркам, які яшчэ губляў свае абрысы, ледзь зачыналася раньне. Праз колькі часу воблака, выцягненае ўправа і ўлева па небасхілу, загарэлася халодным крывавым бляскам.

Богуш стаў на калені, павярнуўся тварам да воблака і, тры разы перахрысьціўшыся павольным выразным рухам, сказаў:

— Дзеткі, пара... Ты, Раінка, для іх цяпер і маці і бацька. Ідзеце, дзеткі, — і, яшчэ тройчы перахрысьціўшыся, пацалаваў усіх траіх. Пасьля хуценька закрыў твар кажухом...

Канец.

З выдавецкае нівы

P. Kisiel Biełaruski Lemantar. Mensk 1943.

Перад намі новая кніжка «Беларускі лемантар». Аўтар яго — П. Кісель. Лемантар дазволены й дапушчаны да ўжытку ў беларускіх школах пастановаю Гэнэральнага Камісара з 10-га ліпеня 1942 г. Пры ўкладаньні свайго лемантара Аўтар карыстаўся лемантаром Ліхачовай і Сіўкі, першай пасьля лемантара кнігі да чытаньня Паўловіча і лемантаром Янкоўскай. У якой меры П. Кісель выкарыстаў вышэйазначаныя падручнікі, сказаць пакуль цяжка, бо іх, нажаль, я ня меў пры сабе.

Лемантар надрукованы на шэрай негляязаванай паперы, даволі тандэтнай і нятрывалай, сшыты моцна, але так, што пры раскрыцьці кніжкі хрыбет не закрывае друкованага тэксту. Пушчаны ў продаж лемантар без пераплёту. Фармат кніжкі крыху меншы ад звычайнага вучнёўскага сшытка, што дазваляе дзецям лёгка ўкладаць лемантар у палатняныя торбачкі, як і адноль кава лёгка і выймаць яго адтуль. Дрэнная якасьць паперы лемантара будзе прычынай таго, што ў канцы школьнага году балонкі яго будуць падзёрты й падзіраўлены. Дзеля гэтага настаўніку трэба будзе час ад часу прыпамінаць дзецям аб старанным і ўважлівым адношаньні да кнігі. Цана на лемантар не паказана.

Уся кніжка лемантара мае 96 бачын, уласьціва лемантар распаложаны на 63 бачынах. На першых 5 бачынах знаходзяцца абразчыкі падгатаваўчых практыкаваньняў да рысаваньня і пісьма, тут надрукована 5 абразкоў для ўступных гутарак з дзяцьмі перад навукай грамаце. Абразкі выкананы крыху нядбала, некаторыя аддрукованы няясна, але разглядзець і разабраць іх можна, і для гутарак з дзяцьмі яны прыгодны. Гэткія самыя малюнкі і абразкі паасобных прадметаў ува ўсім лемантары да канца. Выкананьне іх павінна было-б быць, бязумоўна, шмат лепшым, але і бяз іх лемантар страціў-бы куды больш.

З 8-май бачыны кніжкі пачынаецца ўласьціва лемантар На кожнай бачыне лемантара даецца рысунак. Пад ім слова для выдзяленьня гуку. побач з рысункам друкаваная вялікая, малая і пісаная малая літара гэтага гуку, ніжэй ў стоўбчыках словы, падзеленыя рыскай і непадзеленыя на склады, потым цэлыя словы. У канцы бачыны сетка з новай пісьнай літарай на ёй. На першых пяцёх бачынах лемантара друкаваныя літары больш цэнтымэтра, на наступных яны паменшаны да цэнтымэтра і толькі ад 33 бачыны звычайныя літары менш цэнтымэтра і такімі яны застаюцца да канца. Друк усюды ясны, выразны, памылак у друку не заўважаецца. Сетка для пісьма мае крыху за густаватыя пахілыя лініі, літары на ёй разьмешчаны правідлова, форма літараў як вялікіх, так і малых цалком каліграфічная.

Малыя літары ёсьць на сетцы ўсе ад першай да апошняй, з вялікіх літараў на сетцы ёсьць толькі раскіданыя па лемантару М, Т, С, К, З, Н, П, У, Р, Б, Ц, Д і А, рэшты літараў няма, і іх настаўнік у сваім часе павінен навучыць дзяцей пісаць на сетцы. Ужо з першых бачын лемантара аўтар заканчывае сказы пунктам, а ў сярэдзіне, дзе трэба, стаўляе коскі. Такое раньняе ўжываньне знакаў нельга паствіць у віну аўтару: чытаньню яны не перашкаджаюць а знаёмства дзяцей з пунктам і коскай ім не пашкодзіць.

Парадак разьмяшчэньня літараў і гукаў для абзнаямленьня дзяцей у лемантары цалком дыдактычны й мэтадычны. Спачатку йдзе абзнаямленьне дзяцей з гукамі, якія найлягчэй вымаўляць і якія яны найясьней чуюць, з цьвёрдымі галоснымі а, у, ы, о, у перамежку з даўгімі зычнымі м, с, р, н, л, ш, в, далей ідуць цяжкія для выдзяленьня ўзрыўныя п, к, т, потым мяккія галосныя а, і, далей ізноў зычныя г, ш, б, ль, д, ц, ж, далей падвойныя літары х, йе, йя, йо, йю далей ідуць мяккія зычныя, як: ць, нь, дзь, дж і заканчываецца альфабэтам друкаваным і пісаным асобна. Ува ўсім уласьціва лемантары зусім няма пісанага тэксту, бо курсыў унізе кожнай бачыны лемантара надаецца толькі для чыстапісаньня. Гэты недахоп лемантара настаўнік лёгка дапоўніць, калі прывучыць дзяцей сьпісваць з друкаванага тэксту лемантара, а потым, быццам хочучы праверыць вучняў, змусіць іх прачытаць сьпісанае імі-ж.

Ад 65-ай бачыны йдуць у лемантары стацейкі і вершыкі для чытаньня пасьля перапрацоўкі лемантара, з малюнкамі й рысункамі перад кожнай стацейкай. Кароткая гутарка з дзяцьмі ў сувязі з зьместам абразкоў можа стацца выходным пунктам для зацікаўленьня дзяцей зьместам зьмешчанага пад ім апавяданьня або вершыка. Апавяданьні ў большасьці кароткія 6—8 радкоў, але ёсьць і даўгія, як «Чатыры пары году», «Адольф Гітлер», або вершы «Увосень», «На гаспадарцы». Настаўнік не адмовіцца дапамагчы дзецям у чытаньні гэтых апавяданьняў, прачытваючы іх дзецям раз, або два разы.

Падбор словаў ,як і ўкладзеных з іх сказаў ува ўсім лемантары надзвычай удачны. Няма словаў, незразумелых для дзяцей. Усе словы й сказы датычаць жыцьця дзяцей на вёсцы. Наагул лемантар дастасованы да дзяцей вясковых школаў. Там няма мовы ні аб трамваях. ні аб фабрыках, ні аб шырокіх вуліцах з вялікімі дамамі, затое ёсьць цэп, гаворыцца аб пастушку, аб дажджы і г. д. Аўтар не забыўся і аб патрыятычным узгадаваньні беларускага дзіцяці, зьмяшчаючы некалькі расказаў і вершыкаў аб Беларусі, Беларусе й іх прыродзе.

На апошніх 5 бачынах лемантара зьмешчана друкаваная й пісаная азбука кірыліцай, асобныя словы й стацейкі, напісаныя лацінскім шрыфтам і кірыліцай адначасова. У школах Беласточчыны, бязумоўна трэба на кірыліцу зьвярнуць больш увагі, каб у 2-й і наступных клясах вучні маглі ёю свабодна карыстацца як у пісьме, так і чытаньні. Гэты недахоп лемантара ў застасаваньні да нашых школаў павінен папоўніць настаўнік, адпаведна мадыфікуючы сваю працу. Наагул «Беларускі Лемантар» П. Кіселя цалком задавальняе вымаганьні школьнага падручніка гэткага роду, будучы, магчыма, ня горшым і ня лепшым ад іншых лемантароў. Мы павінны быць удзячны аўтару за тое, што ён у нашыя цяжкія [illegible]айшоў магчымасьць скласьці кнігу, выстарацца прызнаньня, надрукаваць і пусьціць яе ў продаж. Настаўнікам і беларускім дзецям у сельскіх школах з каталіцкім насельніцтвам лемантар, бязсумліўна, прынясе вялікую карысьць.

Адсутнасьць «ў» у лемантары стаўляе настаўніку новыя труднасьці. У школах Беласточчыны «ў» будзе ўжывацца далей, бо скасаваньне яго, на наш погляд не адпавядае асаблівасьцям і духу нашай мовы, што ўжо было адзначана ў вадным з папярэдніх нумароў «Новае Дарогі».

П.САНЧЫК.

Канцэрт у Пружане

25-га і 26-га верасьня г. г. Хор Беларускага Аб'еднаньня ў Беластоку, у аб'езьдзе па Бельшчыне, выступіў таксама ў Пружане. Даўно яго чакалі. Ня гледзячы на тое, што с. Яроміч, якому было даручана загадзя падрыхтаваць канцэрт, зрабіў вельмі мала, посьпех Хору быў надзвычайны. Хор здабыў ужо такую папулярнасьць, што ўжо й без афішаў ён мае запэўненую перапоўненую салю.

У суботу, ня гледзячы на працу, людзі сьпяшаліся паслухаць свае родныя песьні ў надзвычай мастацкім выкананьні. У нядзелю вялікая саля кінатэатру была перапоўнена, як кажуць, па берагі. Многія не змаглі купіць білетаў, каб хоць стоячы паслухаць.

Патрыятычныя песьні, мастацкая апрацоўка іх (шмат працы ўлажыў і сам кіраўнік Хору кампазытар Арлоў), надзвычайнае выкананьне іх, урэшце, прыгожыя нацыянальныя касьцюмы харыстаў — усё гэта зрабіла вельмі моцнае й прыемнае ўражаньне.

Пасьля кожнага выкананага нумару (песьняў і танцаў), узьнімалася бура воплескаў, якая доўга ня сьціхала. І ня толькі воплескі сьведчылі аб захапленьні салі, а і шматлікія букеты кветак, паднесеных артыстам.

Праца Беларускага Хору надзвычай вялікая. Дзякуючы мастацкаму выкананьню беларускіх песьняў і танцаў пашыраецца нацыянальная сьведамасьць і пашана да беларускай народнай творчасьці й мастацтва.

Ня гледзячы на цеснату ў перапоўненай салі, кожны выйшаў задаволены з канцэрту.

На канцэрце было многа немцаў, якія таксама былі задаволены.

У сяньняшні час гэткія канцэрты вельмі, вельмі патрэбныя для нашай грамадзкай справы.

Цікава зазначыць, што Хор у нядзелю сьпяваў і ў царкве.

Я-р.

—o◆o◆o—

Веяў вецер буйны

Веяў вецер буйны
З поля на даліну...
Ехалі жаўнеры
Бараніць краіну.

Ехалі жаўнеры
Бараніць краіну
Ды спаткалі ў лесе
Гожую дзяўчыну.

На дзяўчыну хлопцы
Скоса паглядалі,
«Скуль, куды дыбаеш?» —
Весела спыталі.

«Ня пытайце, хлопцы,
Скуль, куды дыбаю,
А спытайце лепей,
Што сказаць вам маю».

«Дык кажы, чакаем,
Слухаць будзем рады»
«Эх, браты жаўнеры,
Вас чакаюць гады...

Там, за гэтым лесам,
Пры дарозе жыта,
А у тым-жа жыце
Поўна тых бандытаў»...

Паляцелі хлопцы,
Як віхор няўпынны...
Эх, і секлі гадаў
Шаблямі па сьпінах,

З цэлых сіл, з разгону
Секлі і крышылі,
Нібы рыбу, сонных
Бомбамі глушылі.

Веяў вецер буйны
З поля на даліну...
Цалавалі хлопцы
Гэтую дзяўчыну.

М. КАВЫЛЬ.

ІВАН КАВАЛЕВІЧ.

Праклён зла

I

Ноч плакала цемнатою. У бяздоньні яе зьнікалі воўчыя цені праступнікаў. Але ненадоўга. Хутка скрай невялікага сасоньніка блiснула ў ваконцы сьвятло — яны былі ў суседа Юркі...

Там з хваробліваю гвалтоўнасьцю пачалі варочаць і бушаваць па хаце, што раз то наклікаючы, каб гаспадар даваў «гарэлкі» й закускі.

І хутка за сталом паразвальвалася і так падпітая праступкамі чалавечая моль.

Юрка дрыжаў, як асіна, і шаптаў увадно: «ня маю, нічога ня маю!» Яго жонка, узяўшы на рукі пяцілетнюю Раіску, з жахам глядзела на гэтую нечалавечую бяседу.

Неўзабаве на стол кінуў чорны торбу, з якой выняў тры літры самагону і крыкнуў на сваіх кумпанаў:

— Н ну-ка товарищи, откроем пир Петра Великого! Скорей ищи там сала или чего-небудь!

Трох ужо цягнула баханак хлеба, збан малака, сыр, відно яшчэ сьвежы, і кошык яец.

Забульхацеў рогат. Дым клубамі валяўся па хаце ад спаленай табакі, званілі шклянкі, разносіўся пах самагонкі, і падалі абрыўкі агідных праклянцьцяў...

— Чаго смотришь? Пить хотишь? На! — наліў чорны Юрцы ў шклянку, — ну и скорей!

Юрка ня рухнуўся з месца. Рука ня мела сілы выцягнуцца па напітак—пазнаў. Гэта-ж той самы, які ў яго ўвосень забраў боты і бялізну. Тады было іх трох.

Бізун яго апамятацца. Юрка піў. Але ня ў горла гэткі напітак, і ён запырхаўся.

Бізун прымусіў яго апамятацца. Юрка піў. Але ня ў горла гэткі напітак, і ён запырхаўся.

Засьмяяліся п'яным рогатам.

— Ну, скажи-ка, братец, кто здесь имеет сало, а?

— Вот просто сало; вы все буржуи, кулаки! У вас есть сало, только вы давать нам, бродяги, не хотите! Але мы найдем, мы поищем, верно, ребята?

Адказаў яму сьмех п'янай кучы. Самагон рабіў сваё.

Чорны ўстаў і перайшоў, хістаючыся, па хаце.

Накіраваўся да вялікай хлебнай печы і прысеў. Нешта гламаўся доўга і злосна паглядаў на Юрку.

— Говори, где сало?

—. Не заўсёды кату масьляніца!.. — з насьмешкай адказаў Юрка.

— Ты думаеш, што як тады найшоў пад печчу боты, то й цяпер найдзеш? Яны-ж ня родзяцца. Узяў раз, ня возьмеш другі!

Чорны разьзявіў рот. Яму здавалася неяк дзіўнаю прамова Юркі. Але ён ня мог у нічым разабрацца; ды як тут разьбірацца. калі ў вачох троіцца людзі і ў галаве тупыя паняцьці зьліваюцца ў нешта зьбітае. чорнае, несьвядомае?.

І ён з гэтай масы круцячых думак адчытаў адно: біць!

І бізун разьвязаўся ў шалёных ударах...

— А, сволачь! А, кулачё! чтоб ты...! харкацеў тыгравым поглядом.

— Здорово б'ет! — насьмейваліся «товарищи» і рухнулі заграбаць усё, што толькі не папала ў іх рукі.

— Бери его на двор! — крыкнуў аднаму чорны, — там поговорим!

— А, таварышкі! — вілася ў сударгах Юркі жонка, абнімаючы то аднаму, то другому ногі. Удар нагою быў ёй адказам. Зьвінулася ў покупе і ў ашалелым страху чакала канца гэтай дзікай трагэдыі...

Юрку павялі ў хлеў.

І толькі Бог адзін сказаць можа, як пазьверску, як нечалавеча над ім зьдзекваліся...

II

Кастусь прачнуўся, пазяхнуў, павярнуўся на другі бок, і ў той мамэнт убачыў у суседа ў хаце агонь. Гэта яго застанавіла. То-ж ноч? Мо' якое няшчасьце, а мо'... Кастусь баяўся выгаварыць гэтае слова. Устаў і падыйшоў да акна. Ціха. Толькі недзе далёка, далёка даносіўся сковыт сабакі...

— Татка! Татка! Уставай! Глянь, вунь там, у Юркі агонь гарыць і гарыць! Мо' што сталася? А можа бандыты... — прашаптаў трывожна і агляпуўся, быццам за ім хто стаяў.

— Ааа? як гаворыш.. банда?.. У Юркі?.. — бармытаў бацька сонным голасам.

— Ага, татка, у Юркі. І Кастусь пачаў нешта хаваць.

... Аж раптам рукі яму задрыжалі — пачуў стук у вакно.

— Бандыты! — ударыла яму нажом па сэрцу, і ён прытаіўся.

Забубнелі так моцна і заругаліся, што ўсе ў хаце трывожна пасхопваліся.

Кастусь адчыняў дзьверы.

Увайшло пяцёх людзей. Кастусь пачуў пах самагону. «П'яныя», мільганула яму цераз мозг.

— Запальвай сьвет! — хтось сыкнуў Кастусю пад вухам.

Кастусь знайшоў лямпу, але сернічак ніяк ня мог знайсьці.

Засьвяціў у той час адзін з «гасьцей» «запальнічку», і Кастусь пазнаў, што гэта запальнічка Юркі. «Ну, ужо Юрку аграбілі!» падумаў.

Сьвятло дрыжачымі хвалямі рассыпалася ў начной цемні, і Кастусь стаў прыглядацца на «гасьцей».

— Да! Это тот молодчик! — пачуў за сваімі плячыма. Аглянуўся хутка, але той ужо быў у дзьвярох і з насунутаю шапкаю на вочы і абстаўленым каўнерам. «Знаёмы», прамкнулася ў галаве Кастуся.

«Але хто?» — Ну-ка давай сюда! Ааа! Мы на цябе доўга ждалі! Целую ночь искали и вот нашли. Документы! Мо' ты шпіён?..

До-ку-мен... бармытаў п'яным голасам чорны. Кастуся прабег мароз. Што гэта? Ці яны аж так моцна п'яныя. ці мо' і хто там нагаварыў?...

— До-ку-ме-нннн-ты! і на сьпіне пачуў палючы ўдар бізуна. Кастусь дастаў дакумэнты і паказаў іх старшаму. Той паглядзеў, пабарматаў пад носам, і аддаючы сказаў:

— Ладно. Давай сапоги, сало і белье. Старик! Давай сало, сапоги а, старик! — І стары Міхась перагнуўся ад удару. якім яго пачаставаў адзін з былых пры тым.

— Няма, таварышы, няма! А боты вось

Заўвагі да філязофіі беларускага народу

У №33-ім з 15. IX 43 г. і №34 з 12. IX. 43 г. часопісу «Новая дарога» зьявіліся два артыкулы гр. У. Баравіка п. н. «Філязофія беларускага народу». Пачын гр. У. Баравіка трэба толькі прывітаць і пажадаць, каб ня толькі ён, але й каб дзесяткі іншых, хто толькі можа, спрычыніліся да далейшага распрацоўваньня й паглыбленьня вышэйпададзенай тэмы, бо-ж за ўвесь час існаваньня беларускай прэсы, на'т і з даваеннага часу, на гэтае пытаньне амаль зусім не зьвярталася ўвага.

У прэсе пэрыядычнай, як і непэрыядычнай, шмат чаму ўдзялялася ўвага, розныя былі плянаваньні й меркаваньні, шмат месца займалі часта зусім асабістыя парахункі-сваркі, але ня было месца для справы распрацоўкі й фармаваньня сьветапагляду. Стварылася ўражаньне, што ў нас стараліся як мага хутчэй прыгатаваць страву, зараз-жа засесьці за стол і спажыць яе, зусім не клапоцячыся аб тым, што «кухары» гэтае стравы сыстэматычна ігнаравалі неабходнасьць дамешкі да стравы адпаведнай колькасьці «солі». Страва-ж бяз солі, усьцяж спажываная чалавекам, можа выклікаць у яго арганізьме зусім непажаданыя камплікацыі й хваробы. А ці-ж нармальным можа быць жыцьцё чалавека, калі яно пустое, калі ў ім ня знойдзеш нічога іншага, апрача імкненьня пад'есьці і паспаць? Ці-ж можа мець якую-небудзь вартасьць жыцьцё чалавека, грамады, або й усяго суспольства, калі ў ёй знаходзіш толькі інстынктыўна-біялягічныя праявы? Трывала вартаснай можа быць толькі такая праца, якая вызначаецца срога прадуманай пляновай мэтазгоднасьцю.

Толькі пры ўмове плянаваўа зужыцьця сілаў і сродкаў можна асягнуць і адпаведна належнае мэты. Прыклады да пацьверджаньня гэтага палажэньня сучаснае жыцьцё дае нам штодня на кожным кроку, іх няма патрэбы тут падаваць. І вось гэтая прадуманая пляновасьць мэтазгоднасьці і ёсьць «сольлю», якая гэтак неабходна для нас была ў мінуўшчыне, а тым больш яшчэ ёсьць патрэбнай у нашай сучаснасьці.

У сваёй супольнай працы мы толькі тады зможамо асягнуць пазытыўныя вынікі, калі кожны з нас добра прадумае сваё месца ў грамадзе, сваю ролю ў ёй, як і тыя заданьні, якія ён павінен выканаць. Толькі пры гэтай прадумове мы зможам стаць вартасным суспольствам, якое выкліча за сябе павагу й сярод акружаючых нас народаў. Гэная прадуманасьць кожным з нас мэты свайго паступаваньня, як і сродкаў асягненьня і будзе філязофіяй, якая асьвечвае, працінае сваімі праменьнямі дзейнасьць як кожнага з нас паасобку, гэтак і ўсяго нашага суспольства.

Але трагічным было-б, калі-б у сувязі з гэтым вытварылася столькі відаў філязофіі, колькі ёсьць у нашым суспольстве індувідумаў. Гэткая ідэйная атамізацыя прывяла-б ня толькі да таптаньня на адным месцы, але магла-б выклікаць на'т узаемнае сябезьнішчэньне: ідэйнае змаганьне аднаго з другім. Не, не такога гатунку павінна знайсьці месца ў нашым суспольстве філязофія! Яна, як ідэйная натхніцелька, павінна быць такою, каб захапіць сваім зьместам усіх грамадзян, усіх, як аднаго, сцэмантаваць і ўвязаць у ланцуг шырокай сабедапамогі. Толькі ў вялікай грамадзе, толькі супольнымі зусільлямі мы можамо асягнуць свае мэты — збудаваць сабе лепшае, сьветлае заўтра.

І. ПАДДУБІЧ

Пад абух

ДАПАМОГА...

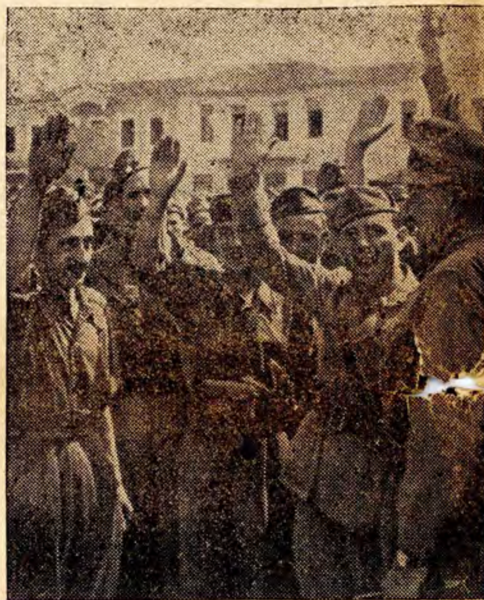
Нядаўна ў «Новай Дарозе» зьявіўся артыкул Ул. Курбскага пад загалоўкам «У дапамогу маладым паэтам».

Як прадстаўнік гэтых маладых паэтаў, хачу сказаць сваё слова ў сувязі з гэтым артыкулам.

Ці сапраўды ён зьяўляецца дапамогаю, ці проста ўтрудненьнем?

Артыкул напісаны так, што пачынаючы паэт бяз слоўніка замежных слоў нічога не зразумее. Пасьля прачытаньня гэтага артыкулу, трэба думаць, што пачынаючыя паэты пачнуць пісаць яшчэ горш...

АСАКА

Хай жыве! — кліч Фюрэру й Дучэ. Пасьля ўрачыстага забавязаньня й перадачы пад нямецкае камандаваньне ганаровага аддзелу італьянскіх жаўнераў, яны з паўдзённым тэмпэрамэнтам узносяць кліч — хай жыве! — Фюрэру й Дучэ.

«Яны пачынаюць ізноў страляць».
Штораз, то бліжэй надходзіць хутка вал агня. Усе хаваюцца. Толькі пасты ля аружжа й разьведчыкі наглядаюць у старану ворага.

Сярод лістоў

Кожны дзень з усіх куткоў Беласточчыны наплываюць лісты ў Беларускае Аб'еднаньне. Розныя справы, пытаньні, праекты, дамаганьні, просьбы і г. д. Прыемна чытаць з лістоў, як пашыраецца беларуская нацыянальная сьведамасьць і расьце гатоўнасьць да працы і змаганьня за сьветлую будучыню нашага народу. Павялічваюцца нашыя рады, і сэрца напаўняецца верай у нашую перамогу.

Зьмяшчаем ніжэй адрыўкі з лістоў, якія, бязумоўна, зацікавяць кожнага чытача і прымусяць яго сэрца біцца мацней.

«Прашу прысланць мне беларускую газэту, якая мяне, як беларуса, цікавіць з новым беларускім расьцьвітаньнем, паколькі я, жывучы ў Беларусі ў бальшавікоў, у Менскай Акрузе, ні воднае гадзіны не адчуваў сябе свабодным бларускім жыхаром тым больш, што я памятую яшчэ царскія часы. Я з сынам цяпер працую ў сталярні, працу выконваем чэсна і абавязваемся таксама і надалей працаваць дабрасумленна. Па прафэсыі я ня столяр, але з працай гэтай я добра знаёмы, бо я паходжу з сялян».

Ж.

«Дарагія Сябры, шчырыя Беларусы!

Ці-ж так можна, каб адвечны наш вораг беларусоў — паляк так сьмела мог сьмяяцца над намі?! Тады, калі гісторыя нам сказала, што мы таксама людзі, тады, як нам Вялікі Нямецкі Народ падаў братнюю руку. Нас нашы ворагі палякі ня могуць зьнесьці і яны прывыклі, каб кожны беларус кожнаму паляку вельмі нізка кланяўся. А зашто, спытацца? Што ад веку яны над намі рабілі зьдзек? Вось як было: у 9 гадзін павёз я малако ў малачарню, а там служыць гаспадаром паляк. Ён стаіць і глядзіць, хто гаворыць папольску, то і ён добры, а я гэта бачу, як ён камандуе. Я падышоў да яго і гавару пабеларуску, ён ад мяне адкінуўся, а пасьля, як воран, на мяне накінуўся і крычыць, што ён мяне пасадзіць у лягер. Я яму гавару: «што ты меў саджаць каго ў лягер, дык лепш загадай, каб абслуга зрабіла парадак, каб памылі падлогі. Каб ня трымалі тутка людзей да 15 гадзін, бо як так далей будзе, то сам пойдзеш у лягер.»

За такую маю параду ён хацеў мяне ўдарыць, але я яму парадзіў каб рукі каля сябе трымаў, бо «на твае рукі знойдзем працу — я яму адказаў. Ты пастаўлены дзеля таго, каб сачыць за парадкам, а не разбоі вясьці!»

Ч.

«Добры дзень — Арганізатарам Беларускага Аб'еднаньня і Арганізатарам Баявой Групы! Віншую Беларускае Аб'еднаньне і Баявую Групу за іх добрую работу на карысьць нашай Бацькаўшчыны і нацыянальнага расьцьвету беларускага народу. Мы, беларусы, жывем у такі ваенны час, дзе на палёх фронту ідзе крывепраліцьцё за нашае будучае, яснае, лепшае жыцьцё. Там Нямецкая Пераможная Армія адбівае і нішчыць жыдоўска-бальшавіцкія горды і кує свабоду для вялікага працалюбімага нямецкага і беларускага народу. Беларускі народ мопна быў пабіты Вэрсальскім Трактатам. Цела нашага беларускага народу было парэзана на часткі й мучылася пад ярмом польскай і бальшавіцкай акупацыі. Мы, беларусы, ужо добра ведаем на сваім целе шавінізм Польшчы і бальшавіцкі тэрор. У Новай Эўропе Адольфа Гітлера Беларусь заняла пэўнае месца ў сям'і народаў Эўропы. Толькі дзякуючы вялікаму Нямецкаму Народу, Беларускі Народ вызваліўся з польска-бальшавіцкай турмы і цяпер зажыве сьветлым шчасьлівым жыцьцём. Мы, беларусы, павінны ў гэтым вызволеным руху прыняць актыўны ўдзел за нашае-ж будучае жыцьцё.

Я, беларус, К....... сардэчна прашу Беларускую Групу і Аб'еднаньне, каб мяне залічылі ў лік барацьбітоў за Новую Эўропу і Беларусь! Я змагу з гонорам выконваць усе заданьні, даручаныя мне. Я кончыў 8 клясаў школы і змагу з аружжам і словам памагаць для нацыянальнага росту нашага народу.

За Новую Эўропу, Беларусь і Адольфа Гітлера!»

К. Г

«Ліст Ваш атрымала, за які ня ведаю як маю Вам дзякаваць. Гэта можа сабе прадставіць толькі той, хто быў калі змушаны кінуць сваю Бацькаўшчыну і працу, можа сабе прадставіць маю радасьць па атрыманьні гэтага ліста. Я змагу за пару тыдняў вярнуцца на Бацькаўшчыну і працаваць для Цябе, дарагая Беларусь, для Вас, Беларусы!

Памагаць Ёй разьвівацца! Вельмі я з гэтага рада, што, як Вы мне пішаце, ёсьць магчымасьць шырэй разгарнуць працу ў галіне школьніцтва па нашай Акрузе. Ці-ж гэта ня радасьць працаваць для Цябе, Беларусь! Буду знаць, што ёсьць сапраўды гэтая Беларусь, гэтае Беларускае Аб'еднаньне, якое памагае Табе расьці, а нам працаваць для Цябе.

Пішаце мне, каб я тут у Мэмэлі прабуджала Беларусоў да сьведамага нацыянальнага жыцьця. Я гэта з вялікай радасьцю буду рабіць, аб выніках буду пісаць. Для нашай Справы, сколькі магчыма, усё буду рабіць!

Прашу яшчэ раз пішэце да мяне як найболей».

Л. Ц.

«Пасылаю Вам шчырую падзяку за прысланьне да нас свайго прадстаўніка, ад катарага даведаліся аб арганізацыі Беларускага Корпусу Самаахова і што маем права адчыняць сваю родную Беларускую школу. Дзеля таго просім Вас памагчы нам, так як мы ня маем сваёй Беларускай школы і нашыя дзеткі ня маюць дзе вучыцца.

Пасылаем Вам сьпісак дабраахвотнікаў у Самаахову».

З пашанаю А. К.

парваныя — паказаў боты, з якіх адпадала падошва, і зьвісала адна халява адарвана... а адзеньне і бялізну восеньню ў нас пабралі...

— Кто взял?

— А такія як вы... таварышы...

— Такие как мы?! Такие как мы! А сволачи! Такие как мы! Такие как мы! А сво-ло-о-о-ч-и!... — матаўся злосна чорны, і ўзяўшы лямпу з камінка пачаў трасьці ў кутках.

Кастусь задрыжаў. Убачыў, што адзін бот, якога ня усьпеў добра запхнуць у вязку хворасту — выставаў і пустою халяваю сьмяяўся. «Забяруць», думаў, «забяруць»...

Адзін із таварышоў ужо цягнуў за яе. Разьвязаў вязку і выняў з дзябальскім задаваленьнем абутак, аддаў сваім памоцнікам, і з кулакамі кінуўся на Кастуся. Іншыя яшчэ гвалтаўней пачалі рабаваць і бралі ўсё, што не папала ім ў рукі.

Калі ўжо ня было чаго браць, чорны крыкнуў на Кастуся, каб адзеўся. Кастусь абцёр кроў, якая яму залівала твар і пачаў класьці вопратку.

— Нет, нет! Штанов не надо! — вытурзнуў яму чорны із рук.

— Бери пінжак. Пошли!

Увайшоўшы ў сені, гэрэшт расказаў Кастусю ўзяць драбіну. Кастусь усё рабіў, як у сьне. — Обожди! Клади на землю: Ложись!

Костусь не зразумеў. На што кладавіцца?

— Ложись! — стукнуў яго прыкладам адзін.

Кастусь лёг на драбіну.

І зараз пачуў: яго білі. хто чым мог. За што? Божа! Кастусь ня вытрымаў і з жалю і болю заплакаў.

— Молчи! Сукин сын, — а то уббью! — і хлапчына пачуў зімны дотык сталі пры распаленой галаве...

Заціснуў зубы. Учуў шалёны боль, амлеласьць нейкую насоўваючуюся на ўсё цела, чорны туман перад вачыма і боль, страшны пякучы боль... не яго б'юць, але кучу мяса, якуюсь адарваную часьць яго, якая ня чуе болю...

Туман стаў гусьцейшы, перад вачыма заміргацелі іскры, і Кастусь страціў прытомнасьць...

... А расбліснанай раніцай найшоў бацька амлелага сына пад гумном. Сонца ўжо гарачаю пяшчотаю спалоўвала застыўшыя сьлёзы, каторыя быццам пэрлы зьзялі на акамянелым ад болю твары...

... І толькі недзе вецер ціха, ціха шаптаў матчыныя песьні і лагодным подзьмухам халадзіў распаленыя, у сіняках і крыві плечы нявіннай ахвяры...

... І толькі зара астатнімі ўздохамі чырвені малілася да Бога за крыўду, і сьлёзы пралітыя, а так нявінныя і чыстыя...

... І толькі бацька, абняўшы амярцьвелую галаву сына, цалаваў сінія, сьцягнуўшыя нявысказаным болем губы і ў глухім галошаньні праклінаў тых, што пасеялі гэтую крыўду, што былі прычынаю гэтых зьдзекаў, сьлёзаў сплыўшых ахвярным варам на грудзі зямлі, зьнішчаную працу, узбураны спакой і шчасьце дамовага жыцьця, зьнявагу і пралітую кроў...

Herausgeber und Druck Sturmverlag G.m.b.H Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16. Tel. 1020–1021.